
Κύκλος Ποιότητας Ζωής

**ΠΟΡΙΣΜΑ
(ΝΟΜΟΣ 3094/2003 "Συνήγορος του Πολίτη και άλλες
διατάξεις" Άρθρο 4, Παράγραφος 6)**

**ΘΕΜΑ:
Περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τα έργα επέκτασης μώλου του
λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου, Ν. Αρκαδίας.**

(ΑΡ. ΠΡΩΤ. ΥΠΟΘΕΣΗΣ 7677/15-04-2002)

<i>Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη:</i>	Γεωργία Γιαννακούρου
<i>Ειδικός Επιστήμονας :</i>	Κωνσταντίνος Πεχλιβάνογλου
<i>Ειδικός Επιστήμονας :</i>	Κυριάκος Λουκάκος

11 Ιουνίου 2004

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στις 15-04-2002, στον Συνήγορο του Πολίτη περιήλθε η υπ. αριθμ. 7677 αναφορά κατοίκου της περιοχής λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου, σχετικά με την επέκταση του προσήνεμου μώλου του λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου και τις επιπτώσεις του στο περιβάλλον (ν. 1650/1986 και Κ.Υ.Α. 65718 (66766)/28-4-1999).

Το έργο είχε κατ' αρχήν χωροθετηθεί με την υπ' αριθ. οικ. 75797/4649/28-7-1992 απόφαση του Γενικού Γραμματέα ΥΠΕΧΩΔΕ περί προέγκρισης χωροθέτησης λιμενικών έργων στην "Πλάκα" Λεωνιδίου".

Στη συνέχεια, με την υπ' αριθ. ΑΠ 64282/26-2-1993 κοινή απόφαση του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος, ΥΠΕΧΩΔΕ και του Κλαδάρχη ΛΑ & ΕΛ ΤΟΥ Υ.Ε.Ν., εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για το έργο επέκτασης των λιμενικών εγκαταστάσεων με την κατασκευή μώλου 48 μέτρων που βρίσκεται σε θαλάσσιο χώρο στην "Πλάκα" Λεωνιδίου του Ν. Αρκαδίας.

Με την υπ' αριθ. 426/27-5-1993 απόφαση του Νομάρχη Αρκαδίας εγκρίθηκε η έναρξη των εργασιών του έργου "Λιμάνι Πλάκας" Λεωνιδίου προϋπολογισμού 100.000.000 με ανάδοχο συγκεκριμένη εταιρεία.

Με την 1803/1995 απόφαση ΣΤΕ ακυρώθηκε α) η υπ' αριθ. 75797/ 4649/28-7-1992 απόφαση του Γενικού Γραμματέα ΥΠΕΧΩΔΕ περί προέγκρισης χωροθέτησης επεκτάσεως λιμενικών εγκαταστάσεων Πλάκας Λεωνιδίου Αρκαδίας, β) η υπ' αριθ. ΑΠ 64282/26-2-1993 απόφαση του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος ΥΠΕΧΩΔΕ και του Κλαδάρχη ΛΑ και ΕΛ περί εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων για το έργο επεκτάσεως των λιμενικών εγκαταστάσεων στην Πλάκα Λεωνιδίου Αρκαδίας και γ) η υπ' αριθ. 426/27-5-1993 απόφαση του Νομάρχη Αρκαδίας περί εγκρίσεως ενάρξεως των εργασιών κατασκευής του προαναφερομένου έργου, διότι "η μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων" δεν πληροί πράγματι τις προϋποθέσεις επιστημονικής μελέτης, βασικών γνώρισμα της οποίας είναι η συλλογή και παράθεση πλήρους της νόμου σημαντικής πληροφορίας ως και η προσήκουσα ανάλυσις και λογική θεμελίωσις και τεκμηρίωσις των εκφερομένων συμπερασμάτων και κρίσεων. Διότι η έκθεσις αυτή είναι απλώς σειρά μονολεκτικών και ατεκμηριωτών απαντήσεων εις στοιχειώδη ερωτήματα, αντί των ζητημάτων που έδει να αντιμετωπισθούν εμπειριστατωμένως με την κατάλληλη επιστημονικήν μεθοδολογίαν...." (ΣΤΕ 1803/1995, σκέψεις 10 και 11).

Τον Οκτώβριο 1995 υπεβλήθη νέα μελέτη για την Προέγκριση Χωροθέτησης Λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου, από την ανάδοχο εταιρεία η οποία εγκρίθηκε με την 5833/11-12-1996 απόφαση του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος ΥΠΕΧΩΔΕ, μετά από θετική εισήγηση της Δ/νσης Χωροταξίας που υποβλήθηκε με το 5717/6-12-1996 έγγραφο.

Τον Μάρτιο 1996 υπεβλήθη νέα Περιβαλλοντική Μελέτη Λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου από την ανάδοχο εταιρεία.

Μετά από εισηγήσεις και υποδείξεις συναρμοδίων υπηρεσιών, για εμπειριστατωμένη εξέταση του θέματος της διάβρωσης της δυτικής ακτής του όρμου Πλάκας Λεωνιδίου, εκδόθηκε η Κ.Υ.Α. 65718 (66766)/28-4-1999 των υπουργών Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού, με θέμα: "*Έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τα έργα επέκτασης Λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου στο Νομό Αρκαδίας*".

Τελικώς, το έργο κατασκευάσθηκε με βάση την Οριστική Μελέτη, η οποία υποβλήθηκε από την ανάδοχο εταιρεία τον Μάρτιο 1996, περίπου τρία χρόνια πριν από την έκδοση της Κ.Υ.Α 65718 (66766)/28-4-1999, με την οποία εγκρίθηκε η Μ.Π.Ε. και επιβλήθηκαν πρόσθετοι περιβαλλοντικοί όροι. Το έργο ολοκληρώθηκε το έτος 2002.

Σύμφωνα με την υποβληθείσα αναφορά, εξαιτίας του μεγέθους και του προσανατολισμού του έργου, της πλημμελούς εξέτασης των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των ατελειών ή και κατασκευαστικών παραλείψεών του, σημειώθηκε υπερβολική διάβρωση στην έναντι του μώλου δυτική ακτή του λιμένα Λεωνιδίου, με αποτέλεσμα η ακτογραμμή να έχει υπερβεί τη ρυμοτομική γραμμή επηρεάζοντας άμεσα παρακείμενες ιδιοκτησίες, ενώ αντίθετα έχει προκαλέσει υπερβολική προσάμμωση σε άλλο σημείο στο μυχό του όρμου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ενεργώντας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά τον τότε ισχύοντα νόμο 2477/97 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Ελεγκτών-Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης», ΦΕΚ 59/1997 αλλά και τον Ν. 3094/2003, Φ.Ε.Κ. 10/Α' 22-1-03: «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις», ανέλαβε τη διερεύνηση της υπόθεσης, με σκοπό να διαμεσολαβήσει για τη διερεύνηση των ζητημάτων που ο αναφερόμενος πολίτης έθεσε υπόψη της Αρχής με την πιο πάνω αναφορά.

2. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο νόμος 1650/1986 *"Για την προστασία του περιβάλλοντος"* ο οποίος εκδόθηκε κατ' επιταγή του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, θεσπίζει κανόνες αναφερόμενους στη διαδικασία και τις προϋποθέσεις πραγματοποίησης έργων από τα οποία είναι δυνατόν να προκληθούν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Στο άρθρο 4 του νόμου αυτού καθορίζεται η κατάταξη των έργων αναλόγως του μεγέθους και των επιπτώσεων τους στο περιβάλλον σε τρεις κύριες κατηγορίες και υποκατηγορίες. Το συγκεκριμένο έργο της επέκτασης του προσήνεμου μώλου λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου ανήκε στη κατηγορία (Α) ομάδα (ΙΙ) υποομάδα 10.

Στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου καθορίζεται το γενικό πλαίσιο των ελάχιστων απαιτήσεων του περιεχομένου των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Στις παραγράφους 1β - 1ε του άρθρου αυτού αναφέρεται αναλυτικά ότι η Μ.Π.Ε. περιλαμβάνει τουλάχιστον: *"1β) Περιγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν σημαντικά από το προτεινόμενο έργο ή τη δραστηριότητα. 1γ) Εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. 1δ) Περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. 1ε) Σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης."*

Στο άρθρο 6 του Ν. 1650/86 καθορίζονται οι φορείς ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών όρων. Στην παρ. 1 του άρθρου αυτού αναφέρεται: *"Ο έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων ανήκει στα όργανα της υπηρεσίας που είναι αρμόδια, κατά τις οικείες διατάξεις, να εγκρίνουν την ίδρυση, λειτουργία ή πραγματοποίηση έργου ή δραστηριότητας"*

Κατ' επίκληση των διατάξεων των άρθρων 3, 4 και 5 του Ν. 1650/86, εκδόθηκε η Κ.Υ.Α. 69269/5387/25-10-1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών, με την οποία *"ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη και στη δεύτερη κατηγορία, καθορίζεται το περιεχόμενο των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και δραστηριότητες που ανήκουν σε καθεμία από τις κατηγορίες αυτές"*.

Στο άρθρο 9 παρ. 4ε της προαναφερόμενης Κ.Υ.Α. ορίζεται ότι η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων πρέπει να αναφέρεται μεταξύ άλλων και *«στο περιβάλλον της περιοχής και ιδιαίτερα στα ευαίσθητα στοιχεία του και ενδεχομένως*

στις ειδικά προστατευόμενες ζώνες και στον καθορισμό αναγκαίων για τη διατήρησή τους μέτρων και έργων.»

Στον ΠΙΝΑΚΑ 2 του άρθρου 16 της ίδιας Κ.Υ.Α. περιγράφεται το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών επιπτώσεων τύπου Β' για έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας, στην οποία κατατάσσεται το προαναφερόμενο έργο. Ειδικότερα στην παρ. 7 του πίνακα αυτού αναφέρονται τα στοιχεία τα οποία θα πρέπει να εξετασθούν για την πρόληψη ή εξάλειψη τυχόν σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δηλαδή:

"7. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Περιγραφή των μέτρων που προτείνεται να ληφθούν για την πρόληψη – εξάλειψη τυχόν σημαντικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Πρόκειται για τεχνικό μέτρο, θα παρουσιάζεται σε μορφή τεχνικής έκθεσης με όλα τα απαραίτητα συνοδευτικά στοιχεία (διαγράμματα, σχέδια, χάρτες, μετρήσεις, προϋπολογισμός). Εάν πρόκειται για θεσμική ή άλλη ρύθμιση θα παρουσιάζεται σε μορφή προκαταρκτικού σχεδίου."

3. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η αρχική χωροθέτηση και έγκριση περιβαλλοντικών όρων του έργου είχε ακυρωθεί με την 1803/1995 απόφαση ΣΤΕ, διότι: "η μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων "δεν πληροί πράγματι τις προϋποθέσεις επιστημονικής μελέτης, βασικών γνώρισμα της οποίας είναι η συλλογή και παράθεση πλήρους της νόμου σημαντικής πληροφορίας ως και η προσήκουσα ανάλυσις και λογική θεμελίωσις και τεκμηρίωσις των εκφερομένων συμπερασμάτων και κρίσεων. Διότι η έκθεσις αυτή είναι απλώς σειρά μονολεκτικών και ατεκμηριωτών απαντήσεων εις στοιχειώδη ερωτήματα, αντί των ζητημάτων που έδει να αντιμετωπισθούν εμπειριστατωμένως με την κατάλληλη επιστημονικήν μεθοδολογίαν....."

Στο σκεπτικό της προαναφερομένης απόφασης, γίνεται μνεία της υπ. αρ. 12557/24-3-1992 απόφασης του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ περί προέγκρισης χωροθέτησης λιμενικών έργων στο Λεωνίδιο Αρκαδίας. Στην απόφαση αυτή αναφέρεται ότι ναι μεν δεν υπάρχει αντίρρηση για την χορήγηση προέγκρισης χωροθέτησης για την κατασκευή του έργου, επιπροσθέτως όμως επισημαίνεται ότι: *"Το έργο θα επιφέρει σημαντικές διαφοροποιήσεις και επιπτώσεις σε μια ευαίσθητη περιοχή και θα προκύψουν σημαντικές αλληλεπιδράσεις, θα πρέπει για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων να συνταχθεί πλήρης μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ του Πίνακος 2) του άρθρου 16 της Κ.Υ.Α. 69269/5387/90. Η ΜΠΕ θα πρέπει να αντιμετωπίζει το σύνολο των έργων σαν μια ενότητα και θα πρέπει να αναπτυχθούν εκτενέστερα σαν ιδιαίτερα κεφάλαια αυτής και το παρακάτω: α) Οι επιπτώσεις του έργου στην φυσιογνωμία της περιοχής (συμβατότητες του έργου από άποψη χωροταξική, αισθητική, αναπτυξιακή και πολιτισμική) με προτάσεις ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων. β) Τα ωκεανογραφικά και υδρογραφικά στοιχεία της περιοχής όπως ρεύματα, παλίρροιες, κλπ καθώς και η επίδραση των προτεινομένων έργων στην ισορροπία της ακτής (ακτομηχανική συμπεριφορά των έργων, αλλαγές φυσικών χαρακτηριστικών, προσαμμώσεις κλπ). γ) Να εξεταστεί η δυνατότητα κατασκευής αγωγών ανανέωσης των νερών της λιμενολεκάνης που δημιουργείται. δ) Η σύμφωνη γνώμη των συναρμόδιων φορέων για την κατασκευή του έργου και κυρίως του ΥΠ.ΠΕ θα πρέπει να συνοδεύουν την ΜΠΕ. ε) Πως θα γίνει η διάθεση των βυθοκορρημάτων που θα αποκτηθούν από τις πιθανές εκβαθύνσεις καθώς και του χρόνου και του τρόπου εκτέλεσης των προσχώσεων. στ) Να γίνει ο ακριβής*

προσδιορισμός του χώρου εγκατάστασης του εργοταξίου καθώς ο χρόνος παραμονής και διέλευσης φορτηγών και λοιπών μηχανημάτων στον παραλιακό δρόμο στην περιοχή του λιμανιού. Τέλος παρακαλούμε να γίνει λεπτομερής περιγραφή των προτεινομένων μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η περιγραφή των τυχόν υφισταμένων εναλλακτικών λύσεων".

Επομένως η αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ είχε επισημάνει, ήδη κατά τη φάση της προέγκρισης χωροθέτησης λιμενικών έργων στην Πλάκα Λεωνιδίου Αρκαδίας, τα στοιχεία που όφειλαν να είχαν μελετηθεί διεξοδικά στο πλαίσιο της ΜΠΕ, ώστε να προληφθούν τυχόν δυσμενείς επιπτώσεις για το περιβάλλον. Τις επισημάνσεις αυτές περιέλαβε, μεταξύ άλλων, στο σκεπτικό της η 1803/1995 απόφαση του ΣΤΕ, με την οποία ακυρώθηκε η αρχική χωροθέτηση και έγκριση περιβαλλοντικών όρων του έργου.

Η προαναφερόμενη ακυρωτική απόφαση του ΣΤΕ, η οποία παρήγαγε δεδικασμένο μόνο ως προς τις κριθείσες πράξεις, προδιέγραψε περαιτέρω τις βασικές περιβαλλοντικές παραμέτρους, τις οποίες θα έπρεπε να λάβει υπόψη του τόσο ο μελετητής του έργου και ο αρμόδιος φορέας υλοποίησης του, όσο και η υπηρεσία η οποία ήταν επιφορτισμένη με την αξιολόγηση και έγκριση της μελέτης χωροθέτησης και της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Περαιτέρω, το ΣΤΕ, σε σειρά αποφάσεων του (3262/2003, Ε' Τμήμα, 3478/2000, 4498/1998, ΟΛΟΜ., 3957/1995, Ε' Τμήμα), έχει δεχθεί ότι:

α) στο πλαίσιο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων πρέπει να διερευνώνται διεξοδικά και να τεκμηριώνονται επαρκώς οι συνέπειες και οι δυσμενείς επιπτώσεις των έργων στο περιβάλλον (ΣΤΕ ολομ. 3478/2000, σκέψεις 11 και 17),

β) "*δεν είναι νόμιμη η πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων κατασκευής και λειτουργίας έργου αν περιέχει περιβαλλοντικούς όρους επί ουσιαστών ζητημάτων, τα οποία δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο έρευνας από τη συνταγείσα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλά εξετάστηκαν το πρώτο μετά την υποβολή της, χωρίς να τηρηθεί αντίστοιχη διαδικασία, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή, δεν έχει παρασχεθεί νομίμως στο αρμόδιο για έγκριση όργανο η δυνατότητα επακριβούς αξιολόγησης των συνεπειών από την κατασκευή και λειτουργία του έργου στο περιβάλλον".* (ΣΤΕ 3262/2003 σκέψη 9),

γ) Επίσης, δεν είναι νόμιμη η πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, εάν τα ζητήματα περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την κατασκευή και λειτουργία έργου, τα οποία δεν αντιμετωπίζονται από αυτή την ίδια τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, επιχειρείται να αντιμετωπισθούν με επόμενες συμπληρωματικές μελέτες. Αυτό διότι δεν απετέλεσαν αντικείμενο νόμιμης και επαρκούς εκτιμήσεως από την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και κατ' ακολουθία και από τα όργανα τα οποία εξέδωσαν την αντίστοιχη πράξη (ΣΤΕ 3262/2003, σκέψη 9),

δ) Ιδιαίτερες μελέτες αξιολόγησης των δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον και των ενδεδαιγμένων προληπτικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση των θα πρέπει να προηγούνται της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΤΕ 3262/2003 σκέψη 9, 4498/1998 σκέψη 13),

ε) Επίσης, θα πρέπει να προκύπτει με βεβαιότητα από τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ότι δεν θα προκληθεί τελικά βλάβη στο περιβάλλον. Στο συμπέρασμα αυτό θα πρέπει να καταλήγει η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, μετά από αξιολόγηση εξειδικευμένων μελετών, οι οποίες θα πρέπει να

έχουν συνταχθεί και υποβληθεί προς την διοίκηση, από ειδικό επιστήμονα ανάλογης προς το εξεταζόμενο θέμα ειδικότητας (ΣΤΕ 3957/1995, σκέψη 5).

στ) Δεν αποκλείεται πάντως αυτές οι εξειδικευμένες μελέτες και να έπονται εφόσον όμως είναι ειδικές τεχνικές μελέτες που αφορούν επιμέρους ζητήματα και έχουν ως περιεχόμενο είτε την εξειδίκευση και ορθότερη εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων που επιβάλλονται με την υπουργική αυτή απόφαση είτε την αντιμετώπιση προβλημάτων που ενδέχεται, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να ανακύψουν κατά την υλοποίηση των όρων αυτών, είτε τέλος αποσκοπούν στην περαιτέρω επωφελέστερη δυνατή χρησιμοποίηση και αξιοποίηση των νέων δεδομένων, που θα προκύψουν μετά την ολοκλήρωση των έργων, ασυνδέτως προς τις προκαλούμενες από την εκτέλεση των έργων αυτών, ευθέως ή εμμέσως, επιπτώσεις στο περιβάλλον, των οποίων η αντιμετώπιση επιδιώκεται με την προσβαλλόμενη απόφαση (4498/1998, σκέψη 21),

ζ) Σε κάθε περίπτωση όμως (αυτές οι εξειδικευμένες μελέτες) θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τα αρμόδια όργανα της διοίκησης, προκειμένου αυτά να εκδώσουν την αντίστοιχη διοικητική πράξη όπως είναι η πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΣΤΕ 4498/1998 σκέψη 13).

Σύμφωνα δε και με τη σχετική θεωρία (βλ. αντί άλλων) Ε. Κουτούπα-Ρεγκάκου, στο βιβλίο «Η Διοικητική Διαδικασία Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» του εκδοτικού οίκου Σάκκουλα (Αθήνα, 1995, σελ. 52), η εγκριτική απόφαση πρέπει να αναφέρεται, τουλάχιστον στα εξής θέματα «..... μέτρα αντιρρύπανσης ή γενικότερα αντιμετώπισης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος που επιβάλλεται να κατασκευασθούν στο περιβάλλον της περιοχής και ιδιαίτερα στα ευαίσθητα στοιχεία του και ενδεχομένως στις ειδικά προστατευόμενες ζώνες και στον καθορισμό των αναγκαιών για τη διατήρησή τους μέτρων.... Η διατύπωση του τρίτου εδαφίου είναι ουδέτερη προφανώς όμως έχει το νόημα ότι τα παραπάνω θέματα «αναφέρονται» στην εγκριτική απόφαση υπό μορφή όρων, έχουν δηλαδή επιτακτικό χαρακτήρα.».

Από τα προαναφερόμενα και με το δεδομένο ότι το πρόβλημα της διάβρωσης της δυτικής ακτής και της προσάμμωσης του μυχού του όρμου, το οποίο είχε παρατηρηθεί μετά από την επέκταση του μώλου το έτος 1963, αποτελεί μείζον θέμα και δεν αφορά "επιμέρους ζήτημα εφαρμογής των περιβαλλοντικών όρων", προκύπτει ότι:

α) κατά την ισχύουσα νομοθεσία και νομολογία, ο μελετητής όφειλε να υποβάλει ιδιαίτερη τεχνική έκθεση, η οποία θα προηγείτο ή θα συνόδευε τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, με όλα τα απαραίτητα συνοδευτικά στοιχεία (διαγράμματα, μετρήσεις, χάρτες κλπ.), για την πρόληψη-εξάλειψη του προβλήματος της διάβρωσης της δυτικής ακτής καθώς και της προσάμμωσης του μυχού του όρμου,

β) αυτή η τεχνική έκθεση, την οποία όφειλε να συντάξει εξειδικευμένος επιστήμονας, θα έπρεπε να καταλήγει σε ασφαλές και βέβαιο συμπέρασμα σχετικά με την πιθανότητα δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την κατασκευή και λειτουργία του έργου,

γ) από τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θα έπρεπε να προκύπτει με βεβαιότητα και να αιτιολογείται επαρκώς, ότι δεν θα υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον εξαιτίας της κατασκευής και λειτουργίας του έργου,

δ) σε περίπτωση κατά την οποία αξιολογείτο ως πιθανή η πρόκληση δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, θα έπρεπε να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα τα οποία θα την απέτρεπαν, και

ε) τα μέτρα αυτά, θα έπρεπε να εξετασθούν και ενδεχομένως να εγκριθούν ή να συμπληρωθούν, από την αρμόδια υπηρεσία ελέγχου και έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων και, να επιβληθούν πρόσθετοι όροι στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αντί να παραπεμφθεί η διερεύνησή τους στο στάδιο της οριστικής τεχνικής μελέτης.

4. ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 3 του Ν. 2477/97 και το άρθρο 3 παρ. 3 του Ν. 3094/2003, ο ΣΤΠ *"ερευνά ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων"*. Ο Συνήγορος του Πολίτη αξιοποίησε την γνωστική και τεχνική εμπειρία των χειριστών επιστημόνων στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από την παρ. 5 του άρθρου 4 του Ν. 2477/97 διάταξης αλλά και το Ν. 3094/03, για την έρευνα της συγκεκριμένης αναφοράς λόγω της σπουδαιότητας του θέματος, ιδίως δε ενόψει της ανάγκης να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος και την καλή λειτουργία του έργου.

Στο πλαίσιο των πιο πάνω διατάξεων, τον Ιούλιο 2003 ο ειδικός επιστήμονας, ο οποίος είχε αναλάβει τη διερεύνηση της υπόθεσης, επισκέφθηκε την περιοχή του λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου προκειμένου να σχηματίσει ίδια άποψη για το έργο και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον εξαιτίας της διάβρωσης/προσάμμωσης της ακτής. Επίσης, επισκέφθηκε τη Διεύθυνση Υποδομών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας και την Κτηματική Υπηρεσία Ν. Αρκαδίας προκειμένου να συγκεντρώσει τα απαραίτητα έγγραφα, μελέτες και χάρτες, τα οποία συμπληρώνουν το φάκελο της υπόθεσης. Είναι αξιοσημείωτο ότι από σχετικό φάκελο, ο οποίος φυλασσόταν στη Δ/νση Υποδομών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας, έλλειπαν πολλά έγγραφα και χάρτες σχετικά με τη μελέτη του έργου, ενώ ο αρμόδιος Διευθυντής δεν αιτιολόγησε επαρκώς τις ελλείψεις αυτές.

Ανάλογες επισκέψεις έγιναν στην Δ/νση Λιμενικών Έργων & Έργων Αεροδρομίων (Δ4) και στην Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ) του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., με σκοπό την ενημέρωση και συγκέντρωση των απαραίτητων εγγράφων σχετικά με την υπόθεση.

Εξάλλου, στο πλαίσιο διερεύνησης της αναφοράς και κατά την επικοινωνία με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και τον αναφερόμενο πολίτη, στο Συνήγορο του Πολίτη περιήλθαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα έγγραφα και μελέτες:

Α) Το έγγραφο 5360/15-1-2004 της Δ/νσης Υποδομών, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας, σχετικά με τα μέτρα τα οποία θα έπρεπε να ληφθούν για την προστασία της ακτής από τη διάβρωση και τα οποία κατά την προαναφερόμενη υπηρεσία περιλήφθηκαν σε ξεχωριστή παράγραφο της Τεχνικής Έκθεσης της Οριστικής Μελέτης του έργου.

Β) Το έγγραφο της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ) του ΥΠΕΧΩΔΕ με αρ. πρωτ. 137304/20-11-2003, σχετικά με την επιβολή πρόσθετου περιβαλλοντικού όρου, μέσω της παραγράφου 3.9, της Κ.Υ.Α. 65718(66766)/28-4-99, *"κατά την εκπόνηση της οριστικής μελέτης, θα πρέπει να εξετασθούν και να αναλυθούν διεξοδικά τυχόν επιπτώσεις του έργου στην ευρύτερη περιοχή, λόγω ακτομηχανικών προβλημάτων διάβρωσης τα οποία ενδεχομένως θα λάβουν χώρα και*

θα οφείλονται στην κατασκευή του έργου" για το έργο της επέκτασης του προσήνεμου μώλου του λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου.

Γ) Το 5717/6-12-1996 εισηγητικό έγγραφο της Δ/σης Χωροταξίας προς το Γενικό Διευθυντή Περιβάλλοντος, με το οποίο εκφράζεται η σύμφωνη γνώμη της προαναφερομένης Δ/σης για την κατασκευή του έργου χωρίς να γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στα φαινόμενα διάβρωσης της δυτικής ακτής έναντι του μώλου, ενώ δεν αξιολογούνται εναλλακτικές λύσεις από το μελετητή.

Δ) Η απόφαση της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ με θέμα "Χωροθέτηση των έργων επέκτασης λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου Ν. Αρκαδίας" με αρ. πρωτ. 5833/11-12-1996 και με τη συνημμένη σε αυτήν Μελέτη Προέγκρισης Χωροθέτησης Λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου, η οποία στη σελίδα 7, παραγρ. 2 αναφέρει: *"Το δυτικό τμήμα του λιμένα καταλαμβάνει αμμώδης παραλία η οποία διαβρώνεται και έχει φθάσει σχεδόν στη ρυμοτομική γραμμή των οικοδομικών τετραγώνων, σύμφωνα με το Ρυμοτομικό Σχέδιο του 1914"*.

Ε) Η Περιβαλλοντική Μελέτη Λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου, η οποία συντάχθηκε τον **Μάρτιο/1996** από την ανάδοχο εταιρεία, η οποία υποβλήθηκε προς την Γεν. Γραμματεία Δημοσίων Έργων, Δ/ση Λιμενικών Έργων και στη σελίδα 21, παραγρ. 3 αναφέρει: *"Το δυτικό τμήμα του λιμένα καταλαμβάνει αμμώδης παραλία, η οποία διαβρώνεται και έχει φθάσει σχεδόν στη ρυμοτομική γραμμή των οικοδομικών τετραγώνων, δηλαδή έχει "φαγωθεί" ο δρόμος που δείχνεται στο Ρυμοτομικό Σχέδιο του 1914"*.

ΣΤ) Η Κ.Υ.Α. **65718 (66766)/28-4-1999** των υπουργών ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού, η οποία αναφέρεται στην «Έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τα έργα Επέκτασης Λιμένος Πλάκας Λεωνιδίου στο Νομό Αρκαδίας». Στην παράγραφο 3.9 της προαναφερόμενης Κ.Υ.Α. επιβάλλεται πρόσθετος όρος, σύμφωνα με τον οποίο, ότι κατά την εκπόνηση της οριστικής μελέτης, πρέπει να εξετασθούν και να αναλυθούν διεξοδικά τυχόν επιπτώσεις του έργου στην ευρύτερη περιοχή, λόγω ενδεχόμενων ακτομηχανικών προβλημάτων διάβρωσης οφειλομένων στην κατασκευή του έργου.

Ζ) Η Τεχνική Έκθεση της Οριστικής Μελέτης του έργου, η οποία συντάχθηκε τον **Μάρτιο/1996** από την ανάδοχο εταιρεία και η οποία στο Κεφ. Γ. ΤΕΧΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, αναφέρεται στα φαινόμενα διάβρωσης και στην αντιμετώπισή τους ως ακολούθως: *"Η παραλία σε αντίθεση με τα παραπάνω, διαβρώνεται όπως φαίνεται από τη σύγκριση του τοπογραφικού διαγράμματος του 1914 και του πρόσφατου. Η διάβρωση είναι της τάξης 10-15 μ. και πρέπει να επιτευχθεί κυρίως μετά την επέκταση του μώλου το 1963. Αυτό αποδεικνύει και η μεγάλης τάξης προσάμμωση στο εξωτερικό τμήμα του μώλου με την επέκταση της βορεινής παραλίας προς νότο και σε επαφή με το μώλο. Με την επέκταση του έργου θα μειωθεί η προσάμμωση στο εσωτερικό του λιμένα ενώ θα εμπλουτισθεί κατά ένα ποσοστό η δυτική ακτή."*

Η) Οι απόψεις και επιστημονικές των αρμοδίων υπηρεσιών, μεταξύ των οποίων:

Η1) Της Δ/σης Λιμένων & Λιμενικών Έργων του Υ. Ε. Ν., με το έγγραφο 3514.9/4/98/5-6-98, στο οποίο αν και φαίνεται ότι κατ' αρχήν υιοθετεί την υποβληθείσα Μ.Π.Ε., εν συνεχεία διατυπώνει σοβαρές επιφυλάξεις για την πληρότητα της. Ειδικότερα, στην παράγραφο 2 του εν λόγω εγγράφου αναφέρεται: «Επειδή η υποβληθείσα ΜΠΕ κρίνεται ως ελλιπής, κυρίως ως προς τα προτεινόμενα μέτρα και τους όρους γενικευμένης αντιμετώπισης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που στο σχετικό κεφάλαιό της δεν εξετάζονται αναλυτικά, παρακαλούμε για τις κατά κρίση ενέργειές σας, ανάλογα με την έκταση των έργων ώστε ή να περιληφθούν στην προς

έκδοση ΚΥΑ όροι που να καλύπτουν την παραπάνω γενικευμένη αντιμετώπιση από την οικεία ΜΠΕ, ή να επαναδιατυπωθεί αναλυτικότερα το αντίστοιχο κεφάλαιο αυτής».

Η2) Της Διεύθυνσης Λιμενικών Έργων (Δ4) του ΥΠΕΧΩΔΕ με το έγγραφο Δ4/121/1/Φ/214/25-5-98, στο οποίο αν και κατ' αρχήν συμφωνεί με την υποβληθείσα Μ.Π.Ε., εν συνεχεία διατυπώνει επίσης σοβαρές επιφυλάξεις για την πληρότητα της. Ειδικότερα στην παράγραφο 2 του εν λόγω εγγράφου αναφέρεται: «κατά την εκπόνηση της Οριστικής μελέτης θα πρέπει να εξετασθούν και να αναλυθούν διεξοδικά τυχόν επιπτώσεις στην ευρύτερη του έργου περιοχή λόγω φαινομένων διαβρώσεως που ενδεχομένως θα λάβουν χώρα οφειλομένων στην κατασκευή των προτεινόμενων έργων, προκειμένου ν' αντιμετωπισθούν καταλλήλως. Άλλωστε και η υπόψη Μ.Π.Ε. θίγει το θέμα διαβρώσεως της αμμώδους παραλίας».

Σε όλα τα προαναφερόμενα έγγραφα και μελέτες γίνεται αναφορά στα φαινόμενα διάβρωσης, τα οποία έχουν παρατηρηθεί κατά το παρελθόν στην έναντι του μώλου ακτή και στα φαινόμενα προσάμμωσης στο μυχό του λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου, αλλά και στην ανάγκη πραγματοποίησης ειδικής μελέτης, ενόψει της επέκτασης του μώλου, για την μελέτη των φαινομένων και την πρόληψη της περαιτέρω επέκτασής των, γεγονός το οποίο παρέχει ενδείξεις ότι το πρόβλημα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, είχε εντοπισθεί ήδη από τα αρχικά στάδια της προέγκρισης χωροθέτησης του έργου και είχε ήδη τότε τεθεί θέμα λεπτομερούς εξέτασης του καθώς και διατύπωσης ολοκληρωμένης πρότασης μέτρων για την αντιμετώπισή του.

Ανάλογη αναφορά στην ανάγκη πληρέστερης μελέτης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου και στην λεπτομερή εξέταση και ανάπτυξη τους σε ιδιαίτερα κεφάλαια της Μ.Π.Ε., διαλαμβάνεται στην 12557/24-3-1992 απόφαση του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά την αρχική φάση χωροθέτησης του έργου, η οποία μνημονεύεται στην 1803/1995 απόφαση ΣΤΕ.

Στην απόφαση αυτή του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ αναφέρεται: " Το έργο θα επιφέρει σημαντικές διαφοροποιήσεις και επιπτώσεις σε μια ευαίσθητη περιοχή και θα προκύψουν σημαντικές αλληλεπιδράσεις, θα πρέπει για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων να συνταχθεί πλήρης μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ του Πίνακος 2) του άρθρου 16 της ΚΥΑ 69269/5387/90. Η ΜΠΕ θα πρέπει να αντιμετωπίζει το σύνολο των έργων σαν μια ενότητα και θα πρέπει να αναπτυχθούν εκτενέστερα σαν ιδιαίτερα κεφάλαια αυτής και το παρακάτω: α) Οι επιπτώσεις του έργου στην φυσιογνωμία της περιοχής (συμβατότητες του έργου από άποψη χωροταξική, αισθητική, αναπτυξιακή και πολιτισμική) με προτάσεις ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων. β) Τα ωκεανογραφικά και υδρογραφικά στοιχεία της περιοχής όπως ρεύματα, παλίρροιες, κλπ καθώς και η επίδραση των προτεινόμενων έργων στην ισορροπία της ακτής (ακτομηχανική συμπεριφορά των έργων, αλλαγές φυσικών χαρακτηριστικών, προσαμμώσεις κλπ). γ) Να εξεταστεί η δυνατότητα κατασκευής αγωγών ανανέωσης των νερών της λιμενολεκάνης που δημιουργείται. δ) Η σύμφωνη γνώμη των συναρμόδιων φορέων για την κατασκευή του έργου και κυρίως του ΥΠ.ΠΕ θα πρέπει να συνοδεύουν την ΜΠΕ. ε) Πως θα γίνει η διάθεση των βυθοκορρημάτων που θα αποκτηθούν από τις πιθανές εκβαθύνσεις καθώς και του χρόνου και του τρόπου εκτέλεσης των προσχώσεων. στ) Να γίνει ο ακριβής προσδιορισμός του χώρου εγκατάστασης του εργοταξίου καθώς ο χρόνος παραμονής και διέλευσης φορτηγών και λοιπών μηχανημάτων στον παραλιακό δρόμο στην περιοχή του λιμανιού. Τέλος παρακαλούμε να γίνει λεπτομερής περιγραφή των προτεινόμενων μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η περιγραφή των τυχόν υφισταμένων εναλλακτικών λύσεων".

Επίσης η Αρχή με το έγγραφό της 7677.2.5/7-4-2003, προς τη Διεύθυνση Υποδομών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας, που είναι και ο φορέας του έργου, ζήτησε να πληροφορηθεί τους λόγους για τους οποίους:

α) ως προς βασικά δεδομένα εκτίμησης των περιβαλλοντικών συνθηκών της περιοχής, ελήφθησαν υπόψη μετρήσεις από περιοχές άσχετες προς το έργο, παρά το γεγονός ότι υπήρχαν ανάλογες μετρήσεις από την περιοχή του Λεωνιδίου,

β) οι προτάσεις, που είχαν υποβληθεί από τις συναρμόδιες υπηρεσίες κατά τη φάση χωροθέτησης του αρχικού έργου και οι οποίες πρότειναν λύσεις, που θα έπρεπε να περιληφθούν στη τεχνική μελέτη για την ανανέωση των υδάτων της λιμενολεκάνης, δεν λήφθηκαν υπόψη. Παρά το γεγονός ότι οι λύσεις αυτές, (π.χ. ανοίγματα πλάτους 2,00 μέτρων ανά 5,0 μέτρα μήκους μώλου), περιλήφθηκαν στην τεχνική μελέτη, εντούτοις ουδέποτε εφαρμόστηκαν.

Είναι αξιοσημείωτη η προσπάθεια του φορέα του έργου, δηλαδή της Διεύθυνσης Υποδομών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας, να παραπληροφορήσει τον πολίτη ο οποίος υπέβαλε αναφορά στην Αρχή, απαντώντας του με το έγγραφο 6402/25-2-2002 ότι: **"Στην από 29-10-2001 αναφορά σας και στην παρ. α αυτής αναφέρετε ότι πρέπει ανά πέντε μέτρα μήκους Μώλου να κατασκευάζονται ανοίγματα πλάτους 2,00 μέτρων πράγμα όμως που αφορά την προβλήτα στο Βορειοανατολικό μέρος του Λιμένα που δεν προβλέπεται να κατασκευαστεί ποτέ, γιατί δεν έχει δοθεί άδεια από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο."**, παρά το γεγονός ότι στη σελίδα 10 της ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ, Κεφάλαιο 1. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ αναγράφεται σαφώς ότι **"Κατά μήκος του μώλου προβλέπονται ανοίγματα δύο μέτρων ανά πέντε μέτρα ώστε να επιτρέπει την ανανέωση του νερού για να αποφευχθεί η στασιμότητα του νερού, εντός του λιμένα."** Είναι προφανές ότι η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ αναφέρεται στον προσήνεμο μώλο και όχι στην προβλήτα.

Παρόμοια προσπάθεια με διαφορετική δικαιολογία, έγινε και με την υπ' αρ. 1767/16-5-2003 απάντηση της Διεύθυνσης Υποδομών προς το Συνήγορο του Πολίτη, στην οποία αναφέρεται ότι: **"Οι αναφερόμενες στο έγγραφό σας διόδοι πλάτους 2 μέτρων για την ανανέωση του νερού δεν αφορούν την κατασκευή του Μώλου."** Καθώς επίσης ότι πρόκειται περί **"καθαρά τυπογραφικού λάθους στη σελ. 10 της Τεχνικής Έκθεσης"** η αναφορά σε αυτή ότι: **«Κατά μήκος του μώλου προβλέπονται ανοίγματα δύο μέτρων ανά πέντε μέτρα ώστε να επιτρέπει την ανανέωση του νερού για να αποφευχθεί η στασιμότητα του νερού, εντός του λιμένα».**

Είναι προφανές ότι η δημιουργία των προαναφερομένων ανοιγμάτων αφορά στον επίμαχο προσήνεμο μώλο, (και όχι στην προβλήτα, η οποία τελικώς δεν κατασκευάστηκε), που είναι και ο μόνος που γειτνιάζει με την ανοιχτή θάλασσα (Μυρτώο Πέλαγος). Μέσω των ανοιγμάτων αυτών μπορούσε να παρασχεθεί δυνατότητα εισόδου καθαρών υδάτων πελάγιας προέλευσης στη λιμενολεκάνη.

Σε επόμενο έγγραφο της Διεύθυνσης Υποδομών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας, με αρ. πρωτ. 2359/23-6-2003, που απευθύνεται προς τον Συνήγορο του Πολίτη και με το οποίο παρέχονται συμπληρωματικές διευκρινήσεις στην Αρχή, δίδονται στοιχεία για προηγούμενες μελέτες και έγγραφα (μελέτες χωροθέτησης, μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τεχνικές μελέτες, σχέδια κλπ.), στις οποίες δεν προβλεπόταν η κατασκευή ανάλογων διόδων. Στο εν λόγω έγγραφο αναφέρεται και πάλι η εγκεκριμένη "ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ" και "ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ" του έργου, αλλά και το προαναφερθέν έγγραφο 12557/24-3-1992 του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο μνημονεύεται στην 1803/1995 απόφαση ΣΤΕ

και με το οποίο ζητείται να εξεταστεί η δυνατότητα κατασκευής αγωγών ανανέωσης των νερών της λιμενολεκάνης που δημιουργείται.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από το προαναφερθέν ιστορικό κατασκευής του έργου, την παρατεθείσα περιβαλλοντική νομοθεσία και νομολογία και την πραγματική και νομική διερεύνηση της αναφοράς, διαπιστώθηκαν οι παρακάτω πράξεις κακοδιοίκησης:

1. Τόσο η Μελέτη Χωροθέτησης, όσο και η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, δεν εξέτασαν λεπτομερώς τις δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου στη περιοχή, παρά το γεγονός ότι υπήρχε εντοπισμένο πρόβλημα διάβρωσης/προσάμμωσης, εξαιτίας ανάλογου παλαιότερου έργου στην ίδια θέση.

2. Δεν ελήφθη υπόψη το σκεπτικό και η ουσία της προηγούμενης ανάλογης απόφασης 1803/1995 του ΣτΕ για το ίδιο έργο, η οποία ακυρώνει την προηγηθείσα προέγκριση χωροθέτησης του και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, *"εφ' όσον αυτή εξεδόθη άνευ προηγουμένης υποβολής και αξιολογήσεως, κατά τα προεκτεθέντα, Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων διαλαμβανούσας ειδικά σκέψεις περί των επιπτώσεων του έργου τόσο εις το φυσικόν όσο και εις το ανθρωπογενές και πολιτιστικόν περιβάλλον."*

3. Η διοίκηση και ειδικά οι υπηρεσίες οι οποίες είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο των περιβαλλοντικών μελετών και την αδειοδότηση των έργων, όφειλαν να ζητήσουν εξειδικευμένη μελέτη διερεύνησης των φαινομένων διάβρωσης της δυτικής ακτής και προσάμμωσης του μυχού του όρμου Πλάκας Λεωνιδίου, πριν προβούν στην έγκριση της Μελέτης Χωροθέτησης και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, όπως προβλέπει η σχετική νομοθεσία και νομολογία, που παρουσιάζεται στις προηγούμενες ενότητες. Μια τέτοια μελέτη θα έπρεπε: α) να παρουσιάζει και να αξιολογεί όλα τα γεωμορφολογικά, ωκεανογραφικά, κλιματολογικά και τοπογραφικά στοιχεία της περιοχής, β) να εκτιμά το μέγεθος και την έκταση των δυσμενών συνθηκών οι οποίες θα ήταν δυνατόν να επιδράσουν στη περιοχή, γ) να εκτιμά τις επιπτώσεις τους στο θαλάσσιο περιβάλλον και στην παράκτια ζώνη πριν και μετά την κατασκευή του έργου (π.χ. δημιουργία φαινομένων διάβρωσης της ακτής λόγω κυματισμού ή προσάμμωσης λόγω μεταβολής διεύθυνσεως των ρευμάτων, ή αύξησης της ρύπανσης λόγω έλλειψης ανανέωσης των υδάτων της λιμενολεκάνης κλπ.). Το κόστος ανάλογων μελετών κατά τεκμήριο επιβαρύνει ελάχιστα τον συνολικό προϋπολογισμό του έργου, ενώ έχει πολύ μεγάλη συμβολή στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου.

4. Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. εξέφρασε τη σύμφωνη γνώμη της για την κατασκευή του έργου, χωρίς η Διεύθυνση Χωροταξίας, να αναφέρει στην εισήγησή της το πρόβλημα της διάβρωσης / προσάμμωσης της περιοχής και της έλλειψης αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων από το μελετητή.

5. Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., η οποία εξέδωσε την εγκριτική απόφαση χωροθέτησης του έργου, δεν αξιολόγησε επαρκώς τις παρατηρηθείσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι οποίες έστω και υποτυπωδώς είχαν αναφερθεί από το μελετητή στην Μελέτη Προέγκρισης Χωροθέτησης του έργου, με αποτέλεσμα να δρομολογηθούν διαδικασίες για την κατασκευή ενός έργου το οποίο ήταν γνωστό ότι θα προκαλούσε σοβαρές βλάβες στο περιβάλλον.

6. Η επιβολή του όρου 3.9 στην προαναφερθείσα Κ.Υ.Α. έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου και η παραπομπή του θέματος για εξέταση στο πλαίσιο της οριστικής μελέτης, δεν ήταν σύμφωνη με την νομοθεσία και δεν

αξιοποίησε τις κατευθύνσεις που απορρέουν από την 1803/1995 απόφαση του ΣΤΕ, ενώ δεν αξιολογήθηκε έστω και εκ των υστέρων, αν υλοποιήθηκε ο όρος της παραγράφου 3.9 και αν συντάχθηκε η σχετική μελέτη. Αντιθέτως, θα έπρεπε να υπάρχει σαφής αναφορά στο πλαίσιο της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, για τον τρόπο αντιμετώπισης των φαινομένων διάβρωσης της περιβάλλουσας ακτής καθώς και για τα αναγκαία μέτρα τα οποία θα έπρεπε να ληφθούν για το σκοπό αυτό, δεδομένου ότι το πρόβλημα είχε ήδη επισημανθεί από τις συναρμόδιες υπηρεσίες. Επισημαίνεται ότι, ενώ η 65718(66766)/28-4-99 Κ.Υ.Α. έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου, η οποία επιβάλει με την παρ. 3.9 τον πρόσθετο όρο διεξοδικής μελέτης των προβλημάτων διάβρωσης φέρει ημερομηνία 28-4-1999, η Τεχνική Έκθεση της Οριστικής Μελέτης του έργου, η οποία απεστάλη στην Αρχή και βάσει της οποίας κατασκευάστηκε το έργο, φέρει ημερομηνία υποβολής και θεώρησης 3/1996.

7. Είναι αξιοσημείωτο ότι, μετά την ολιγόχρονη λειτουργία του έργου (2 χρόνια περίπου), η διάβρωση της δυτικής ακτής του όρμου Πλάκας Λεωνιδίου έχει προωθηθεί ακόμη περισσότερο, ενώ ταυτόχρονα το υλικό διάβρωσης μεταφέρεται στο εσωτερικό του λιμένα, προσαμμώνοντας τον και περιορίζοντας σταδιακά τις δραστηριότητες του, καθώς και αυτές των μονίμων κατοίκων και των λουομένων.

8. Μετά τα προαναφερόμενα, θεωρούμε ότι η 65718(66766)/28-4-99 Κ.Υ.Α. έγκρισης περιβαλλοντικών του έργου επέκτασης του προσήνεμου μώλου του λιμένα Πλάκας Λεωνιδίου ήταν τουλάχιστον ελλιπής με συνέπεια να έχει δημιουργηθεί πρόβλημα τόσο στη λειτουργικότητα του ιδίου του έργου, όσο και στον περιβάλλοντα χώρο.

9. Ενόψει της διαπίστωσης αυτής και του γεγονότος ότι το έργο έχει ήδη κατασκευασθεί, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι: α) πρέπει να εξετασθούν από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας τυχόν ευθύνες του προσωπικού το οποίο ήταν επιφορτισμένο με την έγκριση-υλοποίηση μελετών καθώς και την επίβλεψη της κατασκευής του έργου, β) υπάρχει ανάγκη ανάληψης, έστω και εκ των υστέρων, πρωτοβουλίας για την επανεξέταση του προβλήματος, τη σύνταξη μελέτης για την αντιμετώπιση των υπαρκτών προβλημάτων διάβρωσης/ προσάμμωσης και την εν συνεχεία λήψη πρόσθετων μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος από τα φαινόμενα αυτά, με τη μορφή εκτέλεσης συμπληρωματικών έργων. Παράλληλα θα πρέπει να διερευνηθούν από κατάλληλη επιτροπή του ΥΠΕΧΩΔΕ, οι λόγοι της παράλειψης εμπεριστατωμένης εξέτασης του προβλήματος διάβρωσης/ προσάμμωσης και της αντιμετώπισής του κατά την μελέτη και κατασκευή του έργου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ευελπιστεί στη θετική ανταπόκριση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών στις προτάσεις του παρόντος πορίσματος και παραμένει στη διάθεση όλων των αρμοδίων για κάθε σχετική πληροφορία.